

א.ו.

מ ד י נ ו ת י ש ו ר ג ל

ה כ נ ט ו

פ ר ו ש ו ר ק ו ל מ ס י 31/ג

מישיבה של ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה ביום ג',
י"א באדר ב', תשי"ד - 16,3.54
בשעה 11.15.

ב כ ה ו :

- חברי הוועדה: ש. פרטיץ - היו"ר
- ט. גונא
- ס. ארם
- ח. בוגר
- א. ברטן
- א. כלפון
- י. סטילנטקי
- ר. צברי
- א. רזיאל-נאור
- י. רוזנברג
- א. דיטלט

- מוזמנים: ד"ר אבידור - סגן מנהל משרד החינוך
- סר רגב - ראש הסחלקה לחינוך חקלאי
- סר שור - נציג משרד החקלאות
- חה"כ ע. סימון

ב ע ד ר :

- בן-יעקב
- ק. כהנא
- ש. כפרית
- ד. בצר

סדר-היום: המסן הסקירה על בתי-הספר החקלאיים.

=====

היו"ר ש. פרטיץ: אני פותחת את הישיבה.
בשמע עתה ספי סר רגב משובות על השאלות שנשאלו
בעת הדיון על בתי-הספר החקלאיים.

סר רגב: חה"כ כלפון שאל מהו מספר המקומות הפנויים
בבתי-הספר החקלאיים כיום. אמרתי לו שמספר
המקומות מגיע ל-1,000. אבל ברצוני להסביר, שאין זאת אומרת שישנן
כיום 1,000 מיטות פנויות המצפות לתלמידים. פירוש הדבר הוא, שללא השקעות
גדולות וללא בניית בנינים נוספים אפשר היה לקלוט בבתי-הספר החקלאיים
הקיימים עוד 1,000 תלמיד. כיום אחת השאלות המטריות אותנו ביותר היא
כיצד להלג את בתי-הספר החקלאיים הקיימים, כי על-ידי הוספת תלמידים
הולכות ופוחתות הוצאות ההחזקה של כל תלמיד. אולם, לאחר שנגיע למכסימום
הקליטה נצטרך להרחיב את מסגרת בתי-הספר, כי לא יתכן שלא נוכל לקבל
תלמידים נוספים בגלל חוסר מקום.

נשאלה כאן שאלה כיצד/להסביר את העובדה שאין
נהייה לבתי-הספר החקלאיים. בשנת תשי"ג טיילו את בתי-הספר היסודיים
11,901 ילדים, פרט לבתי-הספר של אגודת-ישראל. מהם נתקבלו לבתי-הספר
החקלאיים 892 תלמידים, המהווים 8% מבוגרי בתי-הספר היסודיים. יש לציין
שרק כ-800 מהם הם בוגרי כיתות ח' והשאר באו מבתי-הספר התיכוניים
ומכיתות המשך. נכון, כי זהו אחוז נמוך מאד, אבל בכל זאת יש בזה משום
התקדמות לעומת שנת תשי"ב, שבה טיילו את בתי-הספר היסודיים 11,969 תלמידים
ורק 707 מהם הלכו לבתי-הספר החקלאיים. אך גם עליה זו, לדעתי, אינה עונה
על השאלה בטהותה.

א.ו.

מר רגב:

אם צנו באים לדבר על הסיבות להעדר הנהירה, אין לומר ששכר-הלימוד הוא הסיבה העיקרית לזה. בדרך כלל, שכר-הלימוד בבתי-הספר החקלאיים הוא זול, מלבד בתי-ספר מעטים, כמו בפרדס-חנה, ששם שכר-הלימוד הוא 800 - 700 ל"י, אבל רק שליש או אפילו רבע מתלמידי בית-הספר משלמים את הסכום הלא. בבית-הספר בפרדס-חנה ניתנות סטיפנדיות סטקורות שונות. בבתי-ספר חקלאיים אחרים, הקשורים עם ויצ"ו, או בבתי-הספר הממשלתיים שכר-הלימוד מגיע ל-300 ל"י. מבין 892 תלמידים חדשים 700 קיבלו השנה סטיפנדיות, שהן בממוצע בנות 100 ל"י. פירוש הדבר, ש-700 תלמידים משלמים בממוצע רק 200 ל"י לשנה. השנה חולקו בין התלמידים החדשים סטיפנדיות בסכום הכולל של 60,000 ל"י, שהוענקו על-ידי המרכז החקלאי וגופים ציבוריים אחרים. בבית-הספר החקלאי בנגב, כאשר התחלנו לנהל משא-ומתן עם ההורים כדי שיסלמו דבר מה טפלי, טענו הם סכום שאנו חייבים לשלם להם, מפני שאנחנו מוציאים כוחות-עבודה מהמשק. ברור, ששם ההורים אינם משלמים דבר, ואני גאה על-כך שאנחנו נותנים חינוך חקלאי חינם. עליית-הנזק שמתפתח בחלק מן ההוצאות, אבל השתתפותה אינה מגיעה לכדי 300 ל"י.

היו"ר ש. פרטיץ:

מהו הסכום הכולל שהוצא לסטיפנדיות בשנת לימודים זו, ואיזה חלק טענו קיבלו התלמידים הוותיקים?

מר רגב:

סך הכל חולקו השנה סטיפנדיות בסכום של 70,000 ל"י, מזה 60,000 ל"י ניתנו לתלמידים החדשים. התלמידים הוותיקים קיבלו סטיפנדיות משרד החינוך ומשרד החקלאות, ואלו לרוב סטיפנדיות עוד מהשנים הקודמות.

אם ניקח בחשבון שליד בתי-הספר החקלאיים קיימת

גם פנימיה וגם הכלכלה ב-90% מהמוסדות משיעיה-ראון, הרי שכר-הלימוד של 200 ל"י כלל אינו גבוה. לא אגזים אם אומר שאף תלמיד אחד לא נשאר סחוץ לכתלי בית-הספר החקלאי רק מסיבה זו שלא היה באפשרותו לשלם שכר-לימוד.

אולם ישנן סיבות אחרות להעדר נהירה לבתי-הספר

החקלאיים והעיקרית בהן - התחרות קשה עם בתי-הספר התיכוניים. התחרות זו נובעת מהאווירה הכללית השוררת כיום בארץ, וכאן אנו באים לשאלה מהו תפקידו ומה מקומו של בית-הספר היסודי בהקניית דמות לתלמידים. האכזבות בשטח זה גדולות מאוד. לפני שנה וגם השנה ניסינו לכנס את מנהלי בתי-הספר היסודיים ואת מחנכי כיתות ח' וטרחנו להביא מפקחים ראשיים שירצו בפניהם. לבושתנו, חלק קטן מאוד מן המוזמנים הגיע לפגישות. בדרך כלל ההגבה התבטאה בדרישה להקטת גינה ליד בית-הספר. לצערנו, אין הרגשה שבית-הספר היסודי בארץ הגיע לידי מתח חינוכי ולידי המבט הרצויה. אטום, לשמחתנו, הנהלת החינוך בארץ עם שר החינוך בראשה, טוכנה לעזור ולהביא לידי טפנה בחינוך היסודי. אך דבר זה תלוי בראש ובראשונה באופן חינוכו של הסורה הצעיר בסטינר; זה תלוי ביחס הכללי לטקצועות הטבע. עיבוד גינות קטנות ליד בתי-הספר זהו משחק ומתאים רק לכיתות הצעירות. אולם לגבי כיתות ז' ו-ח' יש לחפש את הפתרון בהקטת משק רציני של עשרות דונמים, כדי שתהיה לילדים אלה הרגשת יצירה. גסיון בכיוון זה נעשה על-ידי בית-ספר "גליט" בחיפה, שם הוקצבו 70 דונם קרקע להקטת גינות וגני-ירק ושטח זה מעובד על-ידי תלמידי כיתות ז' וח', הבאים לעבוד למשך חצי יום בשבוע. לדעתי, יש בזה משום רמז לפתרון. אני רוצה להדגיש, שדווקא המורים המחנכים והמנהלים, הם צריכים להיות נושאי העיקריות של רעיון העבודה, מפני שהם האישים המרכזיים בעיני התלמיד. המדריכים לעבודה החקלאית צריכים לבוא מבתי-הספר החקלאיים, אך המחנכים צריכים להלוות אל הכיתה בעת שיוצאת לעבודה.

כמעט ליד כל מרכזי הישוב בארץ, פרט לטבריה,

קיימים בתי-ספר חקלאיים והקטת חוות לנוער ליד בתי-הספר תביא לידי חסכון ניכר, כי בתי-הספר החקלאיים יתנו את כל הדרוש לחוות אלו, ושיתוף-פעולה כזה בין משרד החקלאות לבין משרד החינוך עשוי לתת את פרו. נוסף לכל הגורמים שכבר מניתי, גם להרדים ישנה השפעה ניכרת על הליכת הילדים לבתי-הספר החקלאיים וכיום השפעה זו הנה בדרך כלל שלילית.

ט.ו.

טר רגב:

בהסתדרויות הנוער יש חלק לא מבוטל
בהשפעה על הלכת הנוער לבתי-הספר החקלאיים.
לא מבזים גם הנוער, שכ-50% מבני הארץ ההולכים לבתי-הספר החקלאיים הם
חניכי תנועות-הנוער. אילו מצב תנועות-הנוער כיום היה דומה למצבן
לפני קום המדינה, ואילו החינוך היה מעסיק יותר ומקיף, הרי זה בוודאי
היה עוזר לנו בהגדלת מספר התלמידים בבתי-הספר החקלאיים. לפני שבועות
מספר נפגשנו עם נציגי תנועות-נוער שונות והצענו להם שירשמו את החניכים
המעוניינים ללכת לבתי-הספר החקלאיים, ואנחנו מצדנו נחשב בכל מקרה במצב
ההורים וביתן הקלות באם לא יוכלו לשלם שכר-לימוד. אינני יכול לומר
שכל תנועות-הנוער העריכו כראוי את חשיבות הדבר, ואינני יודע עדיין
מה תהיינה תוצאות פעולה זו.

אשר להוצאות הגדולות בבתי-הספר החקלאיים,
הרי הוצאות החזקה לתלמיד הגיעו בשנת תשי"ד לממוצע של 800 - 700 ל"י.

היו"ר ש. פרטיץ:

בדברי ההסבר לתקציב נאמר שההוצאות הממוצעות
להחזקת תלמיד הן טעל ל-1,000 ל"י, טלבד

ההכנסות מטשק בית-הספר.

טר רגב:

ברצוני למסור את ההוצאות לתלמיד בשנת תשי"ג
ובשנת תשי"ד. ההוצאות לשנת תשי"ד הן משוערות.

הוצאות בשנת תשי"ג הוצאות משוערות בתשי"ד

765 ל"י	720 ל"י	בית-הספר	בנחלת-יהודה
668 ל"י	600 ל"י	" "	פעיינות
841 ל"י	834 ל"י	" "	בכפר הירוק
920 ל"י	863 ל"י	" "	בטקווה-ישראל
888 ל"י	780 ל"י	" "	בבן-שמון
867 ל"י	621 ל"י	" "	לדייג
898 ל"י	857 ל"י	" "	בעין-כרם
935 ל"י	900 ל"י	" "	בבאר-שבע
847 ל"י	760 ל"י	" "	כדורי

הוצאות החזקת תלמיד הן גבוהות יותר ככל
שמספר התלמידים בבית-הספר קטן יותר. אמנם ישנם יוצאים מן הכלל, כמו
בית-הספר טקווה-ישראל, אבל במקרה זה הסיבה היא שאין המשק של טקווה-ישראל
מותאם לבית-ספר חקלאי. הוצאות החזקה כוללות חינוך, כלכלה, בדק בית
והוצאות כלליות. לא נכללות בהן השקעות-יטוד והשקעת שוטפות במשק.
במקרה-ישראל לקח על עצמו בית-הספר תפקידים שאינם שייכים לו, הוא מבצע
נסיונות שהיו צריכים להעשות על-ידי תחנת הנסיונות ודבר זה מייקר מאד
את החזקה. נוסף לכך, באותו המקום קיימים שני בתי-ספר, דתי וכללי.
אילו אפשר היה לטווג את הכיתות בוודאי היה הדבר טוזיל את החינוך.
לכן, המצב הכספי במקרה-ישראל הוא חסור ביותר וכחוצאה מזה הגענו לידי
מסקנה שחייבים להקטין את מספר העובדים במקום. אנו עומדים עתה בפני
פיטורים של 36 מעובדי טקווה-ישראל. יצאנו כאן גם מתוך ההנחה שהתלמידים
בבתי-הספר החקלאיים חייבים יותר לשרת את עצמם. בבתי-ספר חקלאיים ותיקים
קיימת עדיין הגישה שזהו בית-ספר טקצועי טובהק וכל מה שאינו שייך ללימוד
המקצוע אינו צריך להיעשות על-ידי התלמיד. אנו שואפים לידי זה שתלמידים
בבתי-הספר החקלאיים יחיו בצורה כזו כאילו עברו כבר להתחייבות. אנו
מקווים שעל-ידי השינויים המוצעים אפשר יהיה להוזיל במקצת את ההוצאות
לתלמיד במקרה-ישראל.

מתוך ארבעה בתי-ספר חקלאיים מטשלתיים שלושה
הם חדשים: בית-הספר בעין כרם שנפתח באוקטובר 1952 וזוהי השנה הראשונה
להתפתחות המשק במקום, בית-הספר לדייג ובית-הספר ע"ש וייצמן בנגב.
בבית-ספר חקלאי חדש ההוצאות הן גדולות מאד, כי הוא חייב לכסות את כל
ההוצאות של שמירה מוגברת והוצאות כלליות אחרות, אבל עדיין אין לו הכנסות
מן המשק. לדעתנו, בית-ספר חקלאי נבחן בכשרו להקים בטהירות את משקו
ולהגדיל את מספר התלמידיו. לצערנו, בבתי-ספר אלה לא עטדו עדיין במבחן.

ועדת החינוך והתרבות,
16.3.54

טר רגב: הנהלת החשבונות בבתי-ספר חקלאיים מטשלתיים שונה מהנהלת חשבונות בבתי-ספר חקלאיים אחרים, ההולכים בשיטה של משק חקלאי. בבתי-ספר מטשלתיים בכללותם בטעיף אחד ההוצאות למשק והוצאות ההחזקה, ורק עם סיום השנה אפשר לעשות את החשבון כמה כסף הוצא בכל סוג של הוצאה. אנו מקווים שגם בבתי-הספר המטשלתיים נוכל להגיע השנה להפרדה בין ההחזקה המטשלת לבין ההוצאות השוטפות במשק. כאשר נגיע לאחידות בהנהלת החשבונות נוכל לבקר ולהשוות את ההוצאות בכל בית-ספר חקלאי.

הינ"ר ש. פרסיץ: מר רגב אינן כאן שהוצאות השטירה משפיעות על ההוצאות להחזקת תלמיד. אני רוצה לציין שהתקציב אינו משקף זאת, מפני שבבית-ספר לדייג, הנמצא במרכז הארץ, ובבית-הספר בבאר-שבע הוצאות השטירה הן שוות ומגיעות ל-7,500. זאת אומרת, שהוצאות אלו אינן מהוות פקטור משמיע על התקציב.

טר רגב: נכון, אבל תלוי מה מספר התלמידים הנושאים בהוצאות השטירה.

נשאלה שאלה מדוע פותחים בבתי-ספר חדשים בעוד שישנם טקסות פנויים בבתי-הספר הקיימים. רוב בתי-הספר החקלאיים מרוכזים בשפלת החוף ויש לשקול באופן עקרוני אם צריך להביא את הילדים מן הנגב ומן הגליל לבתי-הספר בשפלה, זאת אומרת, להביאם לתנאי חיים ועבודה קלים יותר ולאחר סיום לימודיהם להחזירם לתנאי עבודה קשים. הוא הדין לגבי ההתיישבות בפרוזדור ובהרים בכלל. החקלאות כאן היא שונה, הענפים המרוכזים הם אחרים ובעיות השטח הן אחרות. הדעה הכללית היא שיש ללוות את ההתיישבות החדשה בבתי-ספר חקלאיים, כי בבתי-ספר אלה מהווים גם מרכזים להדרכה חקלאית באזור. בבית-הספר החקלאי בנגב פתחנו טועדון וילדים מכל הכפרים שבסביבה באים אליו לחצי יום בשבוע. אנו גם מקיימים שם קורסים עונתיים, וכל זה אינו מכביד על בית-הספר והצריך מיניסום של הוצאות. מתנהל עתה משא-ומתן בינינו לבין הסוכנות בדבר קביעת בבתי-הספר בעין כרם ובנגב כמרכזי הדרכה חקלאית.

הינ"ר ש. פרסיץ: האם כל התלמידים בבתי-הספר בבאר-שבע טיימו את בית-הספר העמטי?

טר רגב: לא. בבית-הספר בנגב ישנן 2 כיתות טכניות ובהן לומדים ילדים שטימו ו' כיתות בית-ספר עמטי. את הטכניים ביניהם מעבירים כעבור שנה לכיתה א' רגילה. היתר לומדים בכיתות הטכניות במשך 3 שנים. הם לומדים חקלאות כמו כיתות אחרות, אבל פחות מקצועות כלליים. לאחר שטימו את שלוש שנות לימודיהם אפשר לוותר, שהשכלתם מקבילה להשכלה הנקבית בח' כיתות בית-ספר עמטי.

בתקציבנו השנה לקחנו בחשבון גם את הקמת בית-הספר החקלאי בעכו, כי לדעתנו הוא דרוש מאוד להתיישבות באותה הסביבה, אך יתכן שהתקציב לא יספיק לכך.

הינ"ר ש. פרסיץ: בתקציב משרד הסעד מוקצב סכום נכבד מאוד למוסדות לילדים עבריינים. אני שוללת את החזקת ילדים מטוג זה במוסדות, כפי שהם קיימים כיום. האם משרד החקלאות לא שקל את האפשרות של פתיחת מוסדות חקלאיים לילדים העבריינים, והאם זה לא נראה לו כפתרון מתאים?

טר רגב: אסור לערוב נוער זה עם נוער אחר הלומד בבתי-הספר החקלאיים. אם משרד הסעד רוצה להקים במוסדות לנוער עבריים משקים חקלאיים אנחנו מצדנו ניתן את כל העזרה, ואני חושב שהעבודה במשק תעדין את הנוער הזה ותשפיע עליו לטובה. אולם אין אנו יכולים לקבל על עצמנו את המשימה הזאת, גם מתוך דאגה לשמו הטוב של בית-הספר החקלאי. אנחנו בכלל מעוניינים להפסיק את הנוהג הקיים בארץ שילדים שטימו מתאימים לבית-ספר היכון בשלחים לבית-ספר חקלאי. בית-ספר חקלאי אינו נועד לפתור בעיות שאין לפתור בצורה אחרת.

א.ו.

טר רגב: בית-הספר לדייג הוא יקר והשנה עלו ההוצאות עוד יותר, כי נרכשה ספינה העולה 30,000 ל"י. גם ההוצאות לרשתות הן גדולות מאד ולעומת זאת שלל הדגים אינו מכניס הרבה. גם הבנינים לבית-הספר אינם טובים עדיין והתלמידים גרים בבן-שטן ב'. הם גם נאלצים לנטוע יום-יום לחיפה, מני שהמעגן במכסורת לא הושלם והספינה עוגנת בחיפה.

א. כלפון: מהי תקופת הלומדים בבית-הספר לדייג?

טר רגב: 3 שנים. זהו בית-ספר לדייג יחיד בארץ ואין תקוה שיפתח בית-ספר שני.

בית-ספר כדורי הוא גם לדעתנו יקר, והסיבה לכך היא שיש לו מטורת של בית ספר מקצועי מובהק. עד לפני שנה לא למדו בכדורי מקצועות הוטניסטיים, אך השנה עמדנו על כך שילמדו גם מקצועות אלה, וזה מייקר את ההחזקה. המשק של כדורי אינו מותאם לבית-ספר גדול, מפני שלא היו בו טיס במידה מספקת. ההרשמה לכדורי היא גדולה מאד ובדרך כלל היו מקבלים רק את טחצית הפונים. לכן הכרחנו את בית-הספר להגדיל את מספר המקומות, אך המשק לא גדל במידה שווה. בכדורי נעשים נסיונות חשובים מאד, אך יחד עם זאת הם נאלצים לקנות את הירקות בעפולה. אנו מקווים שמציאת טיס בסביבה תשפיע גם על בעיית כדורי ותסייע לפיתוח המשק.

אין לחשוב שבתי-הספר החקלאיים הטמשלתיים הם יקרים מאד. בתי-ספר אלה נמצאים בדרך כלל בטקומות קשים, לא בשפלה ולא בקרבת הגבול. אנחנו בשמחה נטכים שבתי-הספר הטמשלתיים יעברו לידי גופים ציבוריים ונסתפק במתן תמיכה.

נשאלה כאן שאלה מה אנו עושים כדי לא להרחיק את התלמידים מתנאי החיים של הוריהם. אני חושב שדרושה לזה פשוט יתר בחיי בית-הספר. לצערי, אני צריך לציין שבתי-ספר חקלאיים הקשורים עם גורמים שונים בחוץ-לארץ בונים בתים מפוארים, כי הם עומדים בפני לחץ ההסתדרויות בחוץ-לארץ שרוצות לראות בנינים מפוארים בבתי-ספר שהן אחראיות להם. אינני חושב שמגמה זו רצויה.

החינוך החקלאי צריך להיות בעתיד על-חשבון הסדינה. אנחנו עומדים בהתחרות עם בתי-ספר עירוניים תיכוניים שנהט שכר-הלימוד הוא סטלי כמעט, ולכן כל זמן שישנה יזמה מבורכת מטעם אנשים שונים בחוץ-לארץ אנו חייבים לקבלה.

הינ"ר ש. פרסיץ: כמה מקומות פנויים יש בבתי-הספר הנתמכים?

טר רגב: כ-700 מקומות.

לכיתות ההמשך בטושנים הוקצבה תמיכה של 40,000 ל"י וסכום זה כולל את שכר המפקחים. אנחנו תומכים בלימוד מקצועות החקלאות בכיתות ההמשך בטושנים, כי לדעתנו אנו חייבים לעשות זאת. על-ידי טמן תמיכה בטכונים פעוטים אנחנו ממשיכים במסורת הטובה של משרד החינוך.

ע. סיטון: אינני משליטה עם זה שהתלמידים בהתישבות העובדת נלקחו בחשבון כתלמידים בבתי-ספר חקלאיים, ולכן נתקבל המספר של 7,000 תלמידים. למעשה מספר הלומדים בבתי-הספר החקלאיים הוא הרבה יותר בסוף מזה.

טר רגב: לפחות שליש מתלמידי כיתות ההמשך הם בני עיר. התמיכה לכיתות ההמשך כוללת גם את התמיכה למגמה החקלאית בגימנסיה "הרצליה", וכל בית-ספר תיכון הטקטי מגמה חקלאית ראוי לעזרה מאדנו. אנחנו תומכים רק באותן כיתות ההמשך שפיתחו משק ושלפחות שליש מהמקצועות הנלמדים בהן הם מקצועות חקלאיים.

שאלת ההדרכה בהתישבות החדשה היא שאלה רצינית מאד. טבחינה פורטאלית אפשר היה לומר שדבר זה שייך למחלקת ההתישבות של הסוכנות ולא למשרד החקלאות. אבל ברור, שאין אנו יכולים לתת תשובה כזאת.

או.

סר רגב: הנכון הוא, שאין סדריכים בהתישבות החדשה. היחידים שישנם הם אנשי התישבות ותיקים והם בדרך כלל הופכים לסדריכים חברתיים, כדי בכלל לקיים את החברה הנושאת בהתישבות. זה כמובן גורם לכשלונות. לדעתנו, צריכה ההדרכה להיעשות על-ידי בחורים צעירים אשר יטפלו רק בשאלות החקלאות ואילו לבעיות החברה יהיה סדרין נפרד. אנחנו תולים תקוות בבוגרי בתי-הספר החקלאיים.

עד הקמת הסדינה כ-70% מבוגרי בתי-הספר החקלאיים נבו לחקלאות. אליהם יש לצרף את המחזור של שנת 1949. לאחר זאת סתחילה תקופה אחרת. אחוז ההולכים לחקלאות ירד ל-60% - 50%. זהו הטבע בין מטיימי מחזור 1950. המחזורים האחרים נמצאים עדיין בצבא ולכן המבחן של בתי-הספר החקלאיים הפך ליותר מסובך. אנחנו יודעים רק על אלה שהלכו לגרעין התישבותי, אבל גם הגרעין עובר טיב קשה כשנה או שנה וחצי לאחר הקמתו. גולם בעיה זו חודגת כבר טשטח פעולתו של משרד החקלאות.

ש. כפרית: אינני חושבת שסן הנכון הוא שמשרד החקלאות יתן תמיכות לכיתות הסך בהתישבות הוותיקה.

סר שור: אני רוצה לומר, כי במחצית כיתות ההסך בהתישבות העובדת אין מגמות חקלאיות. באותם המקומות בהם קיימות מגמות חקלאיות הם דורשים במפורש תמיכה לזה, הסתבטאת בטחן סדרין חקלאי וציוד חקלאי ליטודי. קיימים בתי-ספר בהתישבות העובדת שבהם אין כלל מגמות חקלאיות. לכן, הכספים הניתנים על-ידינו טשטשים מעין קאטגאליזטור להפעלת הכספים הרבים שהמסקים נותנים. בכפר ויתקין, למשל, כל הבוגרים נבחנו השנה בבחינות בגרות של המגמה הריגאלית. התקציב לתמיכות היה קיים בשנה שעברה גם בתקציב משרד החינוך ונקרא "תקציב לציוד חקלאי-ליטודי בבתי-הספר החקלאיים ובמוסדות ההסך במגמות החקלאיות".

סר רגב: נשאלתי שאלה בקשר למספר בנות ובנים בבתי-הספר החקלאיים. במסגרת הנוער הישראלי ישנם כ-65% בנים ו-35% בנות. בהתישבות החדשה הטבע גרוע יותר: 70% בנים ו-30% בנות. לכן גם קשה מאוד להרכיב גרעינים.

ההכנסות משכר-הליטוד בשנת תשי"ד, בהתאם להתחייבות ההורים הן: בבית-הספר כדורי - 42,000 ל"י על 160 תלמיד; בבית-הספר לדייג - 20,000 ל"י על 85 תלמיד, כי לא כולם משלמים לכו-ליטוד; בבית-הספר בעין כרם - 18,000 ל"י על 64 תלמידים; בבית-הספר בנגב - 12,000 ל"י על 60 תלמיד. ההכנסות המשוערות מהמסק: בבית-הספר כדורי - 44,000 ל"י; בבית-הספר לדייג - 19,000 ל"י.

א. רוזנאל-נאור: סר רגב. סר שהחינוך היטודי אינו סכרון את הילדים להליכה לבתי-ספר חקלאיים. זה נכון, אבל הרי החינוך הטכנולוגי קיים זה השנה הרגשונה ולכן לא יכול היה להשפיע עדיין על סתן הכיוון. הייתי מבקשת לדעת מהו אחוז הילדים מזרם העובדים שהלכו לבתי-הספר החקלאיים.

אני חושבת שנתעוררו כאן שאלות שנוגעות לא רק לחינוך החקלאי, אלא לשאלות הסדיניות החקלאיות בכלל. בזמנו, למשל, בעת העליה ההמונית הטעירה את החמות העובדה שהמסקים החקלאיים לא פתחו את שעריהם ולא נתנו אפשרות עבודה למאות ואלפי מחוסרי-עבודה טבין העולים החדשים. האם לדעת משרד החקלאות היתה לתופעה זו איזו שהיא השפעה על העדר הרכון ללכת לחקלאות ולבתי-ספר חקלאיים? כי יש לשער שאילו אלפי עולים חדשים היו מוצאים בטסקים החקלאיים את טקום עבודתם, גם ילדיהם היו בוודאי טטשיכים באותה הדרך.

ע. טייטלבוים: מה יהיה שכר-הליטוד בבתי-ספר חקלאיים טטשלתיים והאם משרד החקלאות שואף לכך שיהיה שכר-ליטוד אחיד בבתי-ספר טוחזקים ונתמכים?

א.ו.

היו"ר ש. פרסיץ:

מר רגב אמר כאן שרוב בתי-הספר הקלאיים הנתמכים והמוחזקים הם בשפלה. נשאלת היגלה מדוע היה צורך והכרח לפתוח בתי-ספר קלאיים נוספים בשפלה, בכפר הירוק ובבני-שמון ב'. האם לא היה חשוב יותר למלא את המקומות הפנויים בבתי-הספר הקיימים, גם מבחינה חינוכית וגם מבחינה תקציבית? הרי כאן לא קיים אותו הניסוק שישנו בפתיחת בית-ספר בנגב.

אנחנו חייבים לפתח את החקלאות וטצד שני - גם את בתי-הספר התיכוניים. מדוע אם כן נלך בענין זה באיפה ואיפה? בבית-ספר טקצועי מוציאה המדינה על כל ילד 22.5 ל"י ולחניך - 40 ל"י. בבית-ספר תיכון תוספת המדינה בכל תלמיד ב-25 ל"י ואילו בבית-ספר קלאי מוציאה המדינה מכספה מינימום 1,300 ל"י לכל תלמיד.

אם אנו רואים שהו הסתח כיום במערכת החינוך בכלל, שהו אחוז ההישגרות, אחוז הנשירה, אם לוקחים בחשבון את אחוז העבריינות בין הנוער וזאת העזובה, הרי ניתן להבין שהדרכים שהלכנו בהם עד עתה אינם מביאים טרפא לסחלה רעה זו ועלינו לחפש דרכים אחרות.

מר רגב אמר שמנהלי בתי-הספר היסודיים דרשו מטשרד החקלאות הקמת גינות ליד בתי-הספר. אני חושבת שלקרב את הילד לצמח ולטבע זוהי אחת הטרכים לשינוי האווירה הנוכחית.

ישנם כמה וכמה דברים שלא בודרו עד היום ונשאלת השאלה מדוע לא בודרו. מדוע לא הועלתה שאלה זו עד היום בפני הסתדרות הנוורים? מדוע בכלל פגה בבתי-הספר היסודיים אותה הדעות של סחנך שהיינו רגילים לה?

מדוע אנו חיים באטליות ואף מוציאים כסף על אטליות אלו? מה תועלת תצמח לנו מזה שבתי-הספר הנתמכים יפגעו מההתחרות עם בתי-ספר קלאיים מוחזקים?

הזיתי רוצה לשמוע ממר רגב מהו אחוז מלה ההולכים להדרכה מבין כל בוגרי בתי-ספר קלאיים הפונים לחקלאות? מר רגב גם אמר שמעטיסים על המדריך החקלאי בעיות חברתיות. אני חושבת שזוהי שיטה נפסדת שטשרד החקלאות צריך היה להפסיקה. אם אין מספיק מדריכים קלאיים, מדוע לא מפיצים הוראות בכתב בין הסתישבים?

אין אני מדברת כאן על חינוך קלאי שאינו מבוטס אפילו על חינוך יסודי. אבל כאשר אני מדברת על חינוך קלאי תיכון ברצוני לדעת מדוע אין מוטיבים את אותם התלמידים הטקבלים מטיפנדיות ללכת אחר-כך להדרכה או ליצור מהם גרעין להדרכה בכתב, כי אין אני רואה כל תועלת בריבוי בתי-ספר קלאיים שאי-אפשר לסלוא תוכן ותלמידים.

ע. טימון:

איינו יודעת באיזו מציאות חה"כ פרסיץ חיה ומדוע היא נקבה במספר של לטעלה מ-1,000 ל"י המוצאות להחזקת תלמיד בבית-ספר קלאי. צריך לבדוק את המספרים. החזקת תלמיד עולה ברוטו 800 - 700 ל"י ועל זה יש להוסיף הכנסות מהמשק ומשכר-הלימוד. אטנם ישנם בתי-ספר שאין להם הכנסות מן המשק ויש לקחת זאת בחשבון.

אני מתנגדת לעידוד בתי-הספר התיכוניים בזמן שאין לנות תקווה שתלמידי אותם בתי-הספר יפנו לחקלאות. אני רוצה לציין, שבאף גרף אחרת ההוצאות של בית-ספר קלאי אינן כה נמוכות כמו ההוצאות בבית-ספר קלאי בישראל.

חה"כ פרסיץ שאלה מדוע היה צורך להקים בית-ספר קלאי בכפר ירוק. יתכן מאד שבית-ספר זה טושך אליו תלמידים שבלעדי זאת לא היו הולכים לבית-ספר קלאי. גם בכפר סילבר פותאים בית-ספר קלאי. אייני מתנגדת לפתיחתו, אבל אם היושבת-ראש מדברת על בית-ספר בכפר הירוק היא צריכה לראות את המונה בשלימותה.

בתי-ספר קלאיים בארץ עולים פחות מבתי-ספר קלאיים בארצות אחרות, אפילו פחות מאשר באמריקה. המצב במקווה-ישראל באטת אינו טוב. שטחי הפרדטשם גדולים מדי, יש צורך להעטיק פועלים שכירים ותופעה זו אינה חינוכית.

ג.ו.

ע. סימון:

ישנה עוד תופעה טאד לא רצויה. כאשר ההורים מוסרים את ילדיהם לבתי-הספר החקלאיים הם רוצים שהילדים יחיו באותה הרמה בה חיו בתל-אביב למשל. דבר זה הוא בלתי-אפשרי. יש לקטץ על ההוצאות להחזקת תלמידים, ואם אנו רוצים למשוך תלמידים לבתי-הספר החקלאיים יש להעמיד את שכר-הלימוד בהם על המינימום. צריכה להיות חובת חינוך חיים לחקלאות.

ג. צברי:

אין ספק שבית-הספר היסודי חייב להיות השורש מסנו יונק בית-הספר החקלאי. על משרד החינוך ועלינו טוטלת החובה לטפל בשאלה זו. כי האווירה השוררת בציבור אינה מעודדת להליכה לחקלאות. מה עושה משרד החינוך לשם חינוך הציבור בכיוון זה? האם ישנה הסברה בבתי-הספר היסודיים וברדיו?

ליד בתים רבים בעיר ישנם מגדשים ריקים. האם אפשר היה בדרך תחיקתית לחייב את האנשים לעבד את הקרקע הפנויה, כדי ליצור בציבור תנועה לעבודת-כפיים?

ד. אונא:

קיימת תכנית לחקלאות לתקופה של 7 שנים, שלפיה צריך להושיב על הקרקע 40,000 משפחות. האם משרד החקלאות יודע איזה חלק מזה צריך לתת החינוך החקלאי. לדעתי, צריך החינוך החקלאי להיות גורם חשוב בשטח זה. היום ישנה איזו שהיא תכנית המכוונת לכך?

בין כל בתי-הספר החקלאיים הקיימים כיום ישנם רק 3 בתי-ספר דתיים. אני חושב שזה מעט טאד ויש צורך לפתח בתי-ספר דתיים נוספים, אבל בתקציב אינני רואה אפשרות לזה.

היו"ר ש. פפטיץ:

האם בבתי-ספר חקלאיים דתיים אין מקומות פנויים?

ד. אונא:

אפשר היה להרחיב את מסגרת קליטתם על-ידי פיתוח המסיק.

ה. בוגר:

בהצעת התקציב אין מקום לשינוי היחס לחקלאות בין כתלי בתי-הספר היסודיים, התיכוניים והגבוהים. אולם קיים עוד תקציב הפיתוח והכנת טורים צריכה להיות מבוצעת על-חשבון תקציב זה. האם משרד החקלאות לקח בחשבון במסגרת תקציב הפיתוח טכום מתאים שיאפשר הכשרת אלפי טורים ומדריכים לחקלאות?

בתכנית הליסודיים בבית-הספר היסודי, צריך להכליל מקצוע אחד משטח החקלאות שחייבים להבחן בו ובלעדי זאת לא יוכלו התלמידים לעבור טכיתה לכיתה.

גם בין המקצועות שחייבים להבחן בהם כדי לקבל סטיפנדיה בבית-הספר התיכון צריך להיות מקצוע מבין מקצועות החקלאות ואי-אפשר יהיה לקבל סטיפנדיה אם לא יושג ציון סתאים במקצוע זה.

אשר לחינוך הגבוה, אמר פרופ' מזר שאין נהירה מספקת לפקולטה לחקלאות. לסטודנטים שילמדו בפקולטה זו יש להעניק סטיפנדיות ביד רחבה, ואפשר להגשים זאת באמצעות תקציב הפיתוח.

היו"ר ש. פפטיץ:

אינני יודעת מדוע חה"כ סימון שאלה אותי באיזו מצאיות אני חיה. לדעתי, זוהי המציאות בה חיה גם היא. אני רק אמרתי ש"ן כל תועלת בפתיחת בתי-ספר חדשים כל עוד יש 700 מקומות פנויים בבתי-הספר הקיימים. לעומת זאת אפשר היה להגדיל את התמיכה לבתי-הספר הקיימים ולשפרם. כמובן, אין הדבר נוגע לפתיחת בתי-ספר באותם המקומות בהם אין מוסד חקלאי אחד.

אשר לדברי חה"כ סימון בקשר לפתיחת בית-ספר

בכפר סילבר, אני טוכחה להפנותה למשרד החקלאות. כאשר הסתדרות הצינונים הכלליים ננתה לפני 4 שנים למשרד החקלאות ושאלה היכן ראוי לפתוח בית-ספר חקלאי הניעו לנו 4 מקומות שונים, ואחד מהם היה כפר סילבר. אי-אפשר היה לדעת כיצד העניינים יתפתחו.

ד"ר גבידור:

מספר התלמידים בבתי-סדרש לטורים מגיע השנה ל-3,000. זוהי עליה יפה מאד, אבל אנו מתקרבים כבר לשית, ונתף האפשרויות התקציביות הרחבות ביותר לא יאפשרו לנו להכשיר טורים אט לא יהיה מספר סטפיק של מועמדים לתפקיד זה.

הושמעה כאן בוועדה הצעה להוריד את שכר-הלימוד בבתי-הסדרש. אנו דנים עתה לא רק בזה, אלא ברצוננו להגיע גם למתן הלוואות לתלמידי הסמינרים. באנגליה נוהגים לעשות זאת, ושם הכשרת טורים היא על חשבון המדינה. באנגליה ניסו לחייב את המורים בצורות שונות. בתחילה החתימו אותם על שטרות והם היו חייבים ללכת להוראה לכל מקום אליו נשלחו. אולם אורה זו של התחייבות בוטלה כעבור זמן מה, כי לא היתה רצויה הן מבחינה מעשית והן מבחינה חינוכית.

לאחר זאת ניסו לחייב את המורים התחייבות מוסרית בלבד, אבל כיום נוטים לבטל אף צורת התחייבות זאת.

בבתי-הספר היסודיים מלמדים כיום 8,000 טורים;

פחות ממחציתם גברים ומהם הרוב הם טורים בלתי-מוסמכים. ומלמדים ביישובי עולים. בין המורים המוסמכים המודרות מהוות את הרוב ושם חוק לא יחייב אותן ללכת למקומות ישוב מרוחקים. כאן יש לטפח על התנדבות בלבד. אנחנו דנים עתה על כך עם הסתדרות המורים והח הבטיחו לנו שיקבעו מכסה לשנה הבאה. זה 5 שנים שלא היו לנו בוגרי סמינר גברים, פרט לאלה שבאו מן ההתיישבות העובדת וחזר אליה.

מרכז המורים הציע לנו שנחייב חלק מהמורים ללכת למקומות מרוחקים, אך יחד עם זאת ניתן להם תוספת משכורת. טיפני חושב שתוספת זאת יכולה לטפח את המורים ליישובי עולים, כי בעיר כמעט כל טורה צוסף לעבודתו בבית-הספר נותן גם שיעורים פרטיים, ואילו ביישוב עולים לא יוכל לעשות זאת.

חה"כ סטילנסקי שאל מה אנו עושים השנה לקידום והגשמת תכנית הלימודים שנקבעה על-ידי חוק החינוך המסלכתי. קשה לאסוד זאת בדיוק כבר עתה. אני חושב שזאת נוכל לוטר רק בעוד שנים מספר. בכל אופן, נראה לנו, שלפני שניגש לזה, יש להחדיר את המטרות של החינוך המסלכתי ראשית כל לטורים עצמם. אבל כל הטיפנים מעידים שהמטרה אינה עוד כל כך רחוקה כפי שהיתה.

חה"כ סטילנסקי שאל גם על מטרות בית-הספר התיכון ועל שיטת בחינות הבגרות. זוהי שאלה מסובכת שלא רק אנחנו מתלבטים בה. בעיית בית-ספר תיכוניים ובעיית בחינות הבגרות טעטיקה הוגי-דעות רבים במטרות אחרות. במרץ נעשה ניסיון לבטל את בחינות הבגרות בכליות ההמשך בהתיישבות ואת נטכס את התוצאות קשה לוטר שביטול הבחינות הוא הדרך הנכונה: טובי הנוער של ההתיישבות העובדת שהתניסו לצבא-קבע מוצאים את התקדמותם חסומה מפני שאין להם תעודות-בגרות, והם מתכווננים עתה, בטטגרת הצבא, לבחינות. הטטקבה הכללית היא שביטול בחינות הבגרות גרידא אינו נותן את התוצאות הרצויות ויש לחפש דרכים אחרות.

בשנת תשי"ד ניתבו מהתקציב הרגיל של משרד החינוך 2,500 סטיפנדיות, ש-400 מהן הן בנות 65 ל"י ו-2,100 סטיפנדיות בנות 80 ל"י כל אחת. בבתי-הספר העירוניים הטיפנדיות סכסות כמעט את כל שכר-הלימוד וגם בית-הספר עצמו נותן הענקה נוספת. בתי-ספר תיכוניים פרטיים נדרשים לתת הענקה נוספת בגובה של 25% מההיפרש שבין הסטיפנדיה לבין שכר-הלימוד. יש לציין שרוב בתי-הספר הטיפנדיות נותנים אף הענקה העולה על 25%.

הסטיפנדיות מוענקות לתלמידים הממליחים בבחינות בסיום בית-הספר היסודי. סטיפנדיות בכסף ניתנות רק לאלה אשר הוריהם אינם יכולים לעטוד בתשלום שכר-הלימוד, ובשנת תשי"ד 1,000 מהנבחנים קיבלו סטיפנדיות בכסף, ו-150 אחרים, שהוריהם יכולים לשאת בתשלום שכר-הלימוד, קיבלו רק סכסבי עידוד. אפשר לערער על החלטה זו והשנה נתקבל מספר עירעורים גדול לטדי, אם כי רוב העירעורים נתקבלו. ועדת העירעורים היתה מורכבת עד עתה מ-5 מפקחים, אבל אנו חושבים ועדות עירעורים מקומיות שתהיינה מורכבות מאנשי ציבור.

נוסף על הסטיפנדיות שניתנו על חשבון התקציב הרגיל של משרד החינוך, נוסדה השנה קרן סטיפנדיות משותפת של הסוכנות ומשרד החינוך. הסוכנות השתתפה בקרן זו ב-100,000 ל"י ומשרד החינוך ב-25,000 ל"י.

א.ו.

ד"ר אבידור:
קרן זו נועדה לבני העולים החדשים, בעיקר מבין עולי ארצות המזרח. כיוון שקרן זו נוסדה לאחר פתיחת שנת לימודים זו, לא יכולנו לערוך מבחנים לקבלי הסטיפנדיות ובחרנו במסגרת אחרת. סקרן זו חולקו 1,000 סטיפנדיות. מילדי העולים אנו דורשים רמת ידיעות בטובה יותר.

א. כלפון:
אני רוצה לומר, כי הקרן לילדי עולים הגיעה כבר ל-145,000 ל"י.

ד"ר אבידור:
לשנת תשט"ו מספר הסטיפנדיות שיינתנו מהתקציב הרגיל יוגדל ב-500 לפחות. גם ערך כל סטיפנדיה יועלה במקצת, וזו מציעים שכל הסטיפנדיות שתינתנה בשנת תשט"ו תהיינה בנות 100 ל"י. בסיכום אפשר לוטר, כי בשנת תשט"ו תינתנה מהתקציב הרגיל של משרד החינוך כ-3,000 סטיפנדיות ועוד כ-1,000 סטיפנדיות לפחות מהקרן המשותפת של הסוכנות ומשרד החינוך.

סר רגב:
ברצוני לענות על עוד כמה שאלות שנשאלתי. שתי השאלות של חברת הכנסת רזיאל-נאור ודורגות ממסגרת הדיונים כאן. אמנם יש לי דעה אישית בענין זה, אבל מכיון שאני צריך להביע את הדעה של משרד החקלאות, אני מבקש לאפשר לי לענות על שאלות אלו בהודטנות אחרת.

אם נקשור את בעיית בתי-הספר החקלאיים עם התכנית החקלאית לשבע השנים הבאות לא שהיה מנוס אלא לראות את החינוך החקלאי במדינת ישראל כחינוך חינוך. אמנם אינני חושב שכר-הלימוד הוא הגורם המעכב את הנהירה לבתי-הספר החקלאיים, אבל המדינה חייבת להראות שהיא מבדילה בין החינוך החקלאי לבין חינוך אחר. אם לא נעשה זאת, תיהפך ההליכה להתישבות לטנת חלקה של "ישראל שניה" בלבד. ביטול שכר-הלימוד הוא לדעתנו לא רק אקט שלילי. הוא צריך להיות מלווה בהגדלת המרח ובראית בתי-הספר החקלאיים כמקור טענה להכנסות. זאת אפשר לעשות על-ידי השקעות במשק בתי-הספר, כך שעזרת המדינה והמוסדות הציבוריים גם יחד יכולים לשחרר את התלמידים מתשלום שכר-לימוד.

אין עיני צרה בחינוך החינוך, אבל עד כמה שהכנתי טהדברים שהושמעו עתה בוועדה, הרי לפחות 2000 תלמידים בבתי-הספר התיכוניים מקבלים חינוך חינוך. אילו יכולנו לוטר, ש-2000 תלמידים בבתי-הספר החקלאיים יקבלו אף הם חינוך חינוך היינו בוודאי מתקדמים בהרבה.

א. כלפון:
הסטיפנדיות שד"ר אבידור מסר עליהן ניתנו גם לתלמידי בתי-הספר החקלאיים והמקצועיים.

סר רגב:
אנחנו הגשנו מאות שאלונים לשם קבלת סטיפנדיות מהקרן המשותפת, אך לא נענינו.

אני שמח מאוד לדברי היושבת-ראש, שיש צורך בקביעת חוק לפתיחת בתי-ספר חקלאיים. ברגע זה טונחות במחלקתנו 6 תכניות לפתיחת בתי-ספר חקלאיים. אנחנו רק יכולים ליעץ בקשר למקום בקמת בית-הספר, אך הפוסקים הם הגורמים המקיטים אותם. הייתי שמח מאוד אילו ועדת החינוך הייתה טעודדת את הרעיון של קביעת חוקים לשם הכוונת פתיחתם של בתי-ספר חקלאיים חדשים. כיום קיימת רשת בתי-ספר חקלאיים צופה מאוד באיזור השפלה ולעומת זאת שטחים עצומים הם ללא בית-ספר. הכוונה בשטח זה הייתה חוסכת לסדינה כספים רבים.

היו"ר ש. פרטיץ:
משרד החקלאות יכול להציע הצעת חוק בנידון.

סר דגב:

אציע זאת להנהלת המשרד.

אני רוצה לציין, שאין בתי-ספר חקלאיים בהם
התלמיד עולה 1,000 ל"י. בתקציב השוטף של בית-הספר נכללות ההחזקה,
הוצאות הלימוד והשקעות שוטפות במשק.

נשאלה כאן שאלה מה אנו עושים כדי להתייעל על
ההורים לטעון ישלחו את בניהם לבית-ספר חקלאי. בחדשים אלה אנו מקיימים
60 מסיפות של הורים אשר בניהם מסיימים השנה את בית-הספר היסודי.
קייטנו גם כיינוסים של טנהלי בתי-הספר, בטירה שזה עלה בידיו.
אנחנו מביאים את תלמידי כיתות ח' לבתי-הספר החקלאיים, אנחנו מקיימים
שידורים ברדיו, מפצים חוברות, גם חוברות לעולים החדשים.

אנחנו מסיימים עתה תכנית ובודקים מה חלקו על
החינוך החקלאי בתכנית החקלאית לסוף השנים הבאות. אמניקח בחשבון שלפחות
10% מההולכים להתישבות בשבע השנים הבאות חייבים להיות בוגרי בתי-הספר
החקלאיים, כדי שבכל כפר יהיה לפחות בוגר אחד של בית-ספר חקלאי,
אנו צריכים להגדיל פי ארבעה את מספר הבוגרים. לטילוי משיטה לא יספיקו
בתי-הספר החקלאיים הקיימים, אף אם ננצל עד המכסימום את מספר הטקופות
שבהם.

היו"ר ש. פרטיץ:

אני מודה מאוד לטר דגב.

הישיבה נועלה בשעה 14.15.